

Život pod vodní hladinou

Název emise: **EUROPA: Vodní fauna a flora**

Den vydání: 7. květen 2024

Hodnota: „E“ (=44 Kč ke dni vydání); č. 1260

Rozměr známkového obrazu: 33 x 33 mm

Výtvarný návrh: Libuše a Jaromír Knotkovi

Druh tisku: OF; **Tisk:** Hradištko, sro.

Tisková forma: 6x PL 6 s hologramem v okraji

Náklad: 72.000 (= 12.000 PL)

FDC: DT; Tiskárna Hradištko, sro.; 2.300 kusů

Kdyby existovala anketa hodnotící nejkrásnější počín roku v naší známkové tvorbě, moje manželka by určitě hlasovala pro známku, razítko a kresebnou výzdobu FDC téhle „vodní“ emise. I mně se na ní líbí všechno – a počítám, že nebudu sám. Šťastně se tu sešly námět, formát známky, krásné výtvarné podání, dokonalá práce tiskárny i razítkování v Postfile.

Že známka, kresba na FDC a razítko budou zdařilé, bylo jasné už z návrhů předložených autory ke schválení Komisi pro výtvarnou podobu našich poštovních známek. Ty jsou však předkládány v šestinásobném zvětšení, a za roky, co v této komisi zasedám, jsem se přesvědčil, že ne vždy zmenšení na konečný formát vynáší prospěje – ne vždy totiž platí, že co je malé, to je taky hezké. Tady se to ale povedlo bez výhrad, a dokonce bych řekl, že u kresby na obálce dne vydání je konečný výsledek ještě působivější! Velkou roli samozřejmě sehrála i tiskárna, známka je vytištěna vzorně, a snad ještě efektnější je vzhled výzdoby FDC! Vytištěná byla digitálně, jako ostatně většina obálek nových emisí, mezi kterými se však svou podobou naprosto vymyká. Je opravdu škoda, že většina čtenářů Filatelie se bude muset spokojit pouhou reprodukcí, protože prohlédnout si skutečnou obálku je prostě zážitek! Oba kapři i pstruh vypadají jako vytištění v kombinaci ocelotisku a hlubotisku, až jsem přes ně bezděky nevěřícně přejel špičkou prstu – a jemně plastický povrch papíru mně v tomhle klamném dojmu ještě utvrdil. Teprve pod silnější lupou jsem se přesvědčil, že jde o digitální tisk s charakteristickými body rastru. Nápisů jsou přitom provedeny pérově, takže i ve velkém zvětšení jsou okraje jejich písmen

rovné. To mě vede k jediné mušce (ovšem pranepatrné), kterou jsem na emisi shledal – škoda, že stejně pérově nejsou provedeny i černé nápisy na známce, zejména jména autorů, letopočet a logo Europa na jejím dolním okraji. Nejde přitom o věc estetiky, pouhým okem nic nepoznáte, ale o bezpečnostní prvek, rozpoznatelný v silnějším zvětšení. I když padělků ke škodě pošty se u téhle dekorativní známky nejspíš bát nemusíme, dostatečně ji chrání už stochastický rastr použitý v jejím obrazu, takže nebylo nutné zapojit další válec v tiskovém stroji (což by výrobu samozřejmě o něco prodražilo).

K samotnému námětu emise nám poslal několik řádek člověk mnohem povolanější, než jsem já – jeden z jejích autorů, Jaromír Knotek:

„Pojďte a poslyšte o životě pod hladinou našich vod od jednoho z autorů známky a jednoho z nepovolanějších. Neboť žádný z našich výtvarných umělců se nezanořil pod hladinu s dýchacím přístrojem již v letech osmdesátých, ještě za dob reálného socialismu, žádný z našich výtvarníků nemá dosud platnou legitimaci CMAS (organizace založená J. Y. Cousteauem) s číslem C-I0251 a potvrzením o placení členských příspěvků až do roku 2019!“

Při práci na známce jsme proto nepotřebovali bádát v odborné literatuře, ale v přírodě, tam, kde ve vodě žijí raci, hledáme k práci inspiraci. Lidské oči, pod vodou téměř slepé, potřebují vodotěsnou masku, protože vrstva vzdu-

Jaromír Knotek jako úspěšný rybář...

chu mezi naší hlavou a sklem masky umožní vidět ve vodě stejně zřetelně jako na suchu. Další podmínkou je však čistota, průzračnost vody. Protože, i když jsme vybaveni maskou, ploutvemi, šnorchlem nebo drahým přístrojem na potápění, zanoříme-li se pod hladinu našich řek, přehrad nebo rybníků, nevidíme většinou vůbec nic. Abychom měli ten pravý zážitek ze života pod hladinou, musíme podniknout cestu za hranice našeho státu, k některému z průzračných evropských jezer, nebo na jih k moři. Je-li ale v mokřém žívlu mizerná viditelnost, neznamená to, že by taková voda neoplývala bohatým životem. Mnohdy je tomu právě naopak, protože takové vody obsahují množství živin potřebných k životu vodního tvorstva.

Protože je známka součástí emise EUROPA a stejné téma bylo zadáno současně mnoha výtvarníkům různých států, bylo třeba zvolit **ekosystém typický pro naši republiku**. Většina evropských států má moře, kde je život bezkonkurenčně nejbohatší. A sladkovodních prostředí je velká řada a každé má svá specifika. Existují veletoky, řeky, potoky, přehrady, jezera, rybníky, bystřiny, močály i vodní tůňe. Nemůžeme u nás konkurovat evropským veletokům, skandinávským a alpským ledovcovým jezerům, jihoevropským řekám s průzračnou vodou nebo pyrenejským či balkánským jezerům s endemitními živočichy (např. Ohridské a Prespanské jezero v Makedonii s množstvím sladkovodních endemitních ryb).

Naše republika je na jezera chudá, nejvíc jich najdeme na Šumavě. Znamé Kamencové jezero u Chomutova, prosycené kamencem, má sice léčebné účinky, není však vhodné k životu vodního tvorstva. Přesto je naše vlast bohatá na rozličné druhy vod – horské říčky, potoky, hluboké přehrady, nebo umělá jezera.

Jsmo ale rybníkářská velmoc, a i u nás se vyskytují rybníky, zatopené lomy i přehrady s dobrou viditelností. Je to především lom v Hřímězdicích, který dříve patřil Svazu českých potápěčů. Byl vybaven plošinou pro výcvik k sestupům pod hladinu a v hloubce několika metrů byl umístěn zvon s přívodem vzduchu, kde mohl potápěč odložit náustek automatiky a skleněnými okénky pozorovat ryby a adepty na potápění zápolící s lahveí se stlačeným vzduchem na zádech, bující se spoustou hadic a náustků, často v ledové vodě. Dále to je lom Rumchalpa u Nové Paky, Kosov u Berouna, umělé jezero Medard na Sokolovsku a filmaři hojně využívaný lom Amerika s čistou vodou, množstvím raků a hrouzků. A nedaleko Prahy je Bořená hora nebo lom Žernovka. Ve všech jsou většinou vysazeni kapři, štiky, okouni, občas sumci.

Ve sladkovodních nádržích, ve volné vodě – rybníce, jezeru či přehradě – se rozlišují tři hlavní pásma. **Pelagiál** – vrchní, dobře prosvětlené pásmo, **litorál** – pásmo se sníženou viditelností, a spodní – **sublitorál**, ležící mimo pronikání světla, kde se potápěč musí orientovat převážně hmatem. U většiny našich nádrží s dobrou viditelností nejsou všechna pásma vytvořena, například v mělkých rybnících světlo proniká až ke dnu. Když se potřebujeme ponořit až na dno, odborně **bentál**, je třeba si připomenout, že těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno silou, která se rovná váze kapaliny tělesem vytlačené. Když toužíme po zážitku z průzkumu bentálu, je proto dobré být vybaven opaskem s olověnou zátěží.

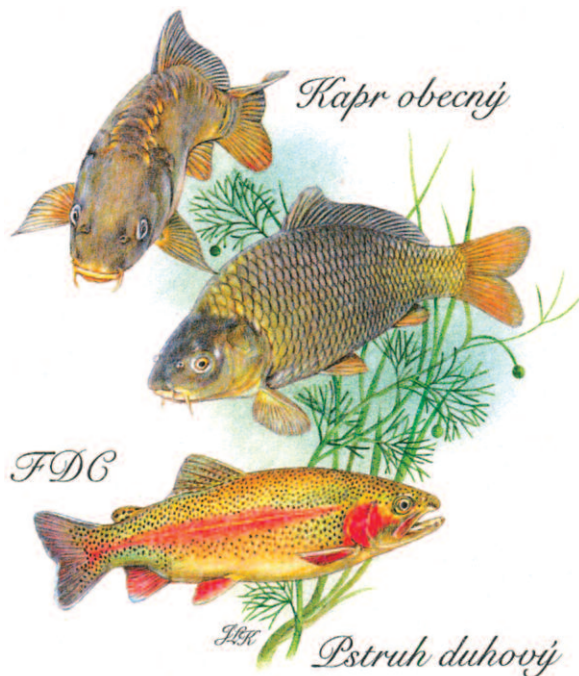
...a tady i jako potápěč (vlevo).

Čím je potápěč objemnější, tím potřebuje větší zátěž, aby se dostal snadněji ke dnu. Tam nás potom čeká pohled vsutku famózní! Spousta plechovek, plastových lahví, barelů nebo starých pneumatik se sjetým vzorkem. Při troše štěstí najdeme i kompletní vyřazený bicykl, nebo dětský kočárek. Přátelé potápěči z jižních Čech mně před lety líčili, že se u nich v rybníce u Tábora nachází potopený celý traktor a potápěči ho využívají jako atrakci podobně, jako se v moři prozkoumávají potopené lodní vraky. Traktorista při žních na noční směně patrně usnul za volantem, vjel do rybníka a probudil se až poté, když mu voda začala pronikat do kabiny.

Nedávno jsem se dočetl o umělém jezeru Lago di Resia v Itálii, ze kterého ční majestátní věž zatopeného kostela. Doslechl jsem se o Lucenském jezeru ve Švýcarsku s viditelností několik desítek metrů. Sám jsem měl tu čest zanořit se do třpytivých vod největšího italského jezera Lago di Garda u Verony, nazývaného osmý div světa. Hladina je pouhých 65 metrů nad mořem, ale hloubka až 365 metrů! Řadí se tedy k největším kryptodepresím na zemském povrchu. Na dně žádného z těchto jezer však nenajdeme traktor. A každý traktorista vám potvrdí, že nejkrásnější pohled na svět je z kabiny traktoru.

Stejně jako ve vodě rozlišujeme pásma průniku světla, musíme dnes bohužel rozlišovat mezi předměty, které do vodního prostředí nepatří, a živočichy, kteří jsou součástí určitého vodního ekosystému. Co se života ve vodě týče, většina občanů užívajících řeky a vodní nádrže výhradně k letní rekreaci, má povědomí pouze o rostlinách, které vyrůstají ze dna až k hladině a znepříjemňují jim požitky z plavání. Občas zahlédnou rybu, která proplave podél břehu, nebo ji z vody vytáhne trpělivý rybář. Vody však pulzují bohatým životem, rozličnou flórou a faunou zahrnující množství zooplanktonu, řas, rostlin, bezobratlých živočichů (vodních roztočů, korýšů, vodních brouků), obojživelníků a spoustou obratlovců, kteří potřebují vodní prostředí ke svému životu. Na malé ploše známky jsme však pro přehlednost mohli pouze naznačit tuto pestrost několika typickými zástupci každé třídy.

Známce vévodí **štika** – královna našich pomalu tekoucích vod a rybníků. V její blízkosti je krásně zbarvený **okoun**, který je její častou kořistí. Z obojživelníků jsme vybrali nejkrásnějšího z našich čolců, **čolka velkého**. Aby byla známka genderově vyvážená, je spolu se samcem vyobrazena i samička. Z bytostí vyobrazených na známce je u čolců nejvíce patrný pohlavní dimorfismus. Z korýšů je zastoupen **rak bahenní**, který, na rozdíl od svých vzácnějších soudruhů – raka kamenáče a říčního, nejlépe zapadá do rybníční sestavy druhů na známce a spolu s nimi je i naším druhem původním. Z třídy mlžů je tu typická zástupkyně našich rybníků – **škeble rybníčná**, a plže reprezentuje **okružák ploský**. A na závěr efektní představitel našich vodních brouků – **potápník vroubený**.

Na FDC – obálku dne vydání, jsme jako námět zvolili **kapra**, typickou rybu chovanou od středověku v našich rybnících, a pro barevné oživení jsme připojili **pstruha duhového**, poslední dobou úspěšně vysazovaného do chladnějších kaprovitých rybníků a přehrad.

Na razítku je **sumec**, naše největší ryba. Kresba na razítku je doplněna datem vydání a nápisem Praha. Znáмка je součástí emise EUROPA a naše hlavní město je proto nejvhodnější. Navíc, druhy představené na známce se v Praze a jejím okolí vyskytují, nejde u žádné endemity. Legendární byl sumec, který žil v šedesátých letech přímo na Čertovce, existují jeho filmové záběry. Občas byl odloven, zvážen a znovu vypuštěn. Později uhynul, ale sumci jsou uměle vysazeni v soukromých pískovnách v okolí Prahy a vyskytují se například i v rybníku nedaleko letiště Václava Havla.

Sám jsem asistoval při ulovení obří štiky, kterou kamarád chytil přímo pod Karlovým mostem (viz příložené foto). I v příslovečně znečištěné řece Vltavě je za příznivých

podmínek i v Praze dobrá viditelnost, pod mostem Barikádníků byla při holomrazech naměřena až 6 m!

A na závěr snad pozdrav potápěčů – průzkumníků vodního prostředí: Vzhůru dolů! (A filatelii samozřejmě přeju jen první část tohoto pozdravu!)

Tolik tedy Jaromír Knotek, výtvarník povoláním a potápěč srdcem. Jemu, i jeho paní a spoluautorce, při pohledu na novou emisi mohu vzkázat jen – Klobouk dolů!

FB